

Богдан Приймак

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ВЕЙМАРСЬКИЙ ТРИКУТНИК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НІМЕЧЧИНИ В КОНТЕКСТІ РОЗШИРЕННЯ ЄС НА СХІД

Bogdan Pryimak

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE WEIMAR TRIANGLE AS AN INSTRUMENT OF GERMAN FOREIGN POLICY IN THE CONTEXT OF THE EU'S EASTERN ENLARGEMENT

The unification of Germany and the simultaneous disintegration of the socialist system in the Central and Eastern Europe opened up for Germany new possibilities of cooperation with the countries of the region. A particular interest lay in the relations with Poland as the biggest post-socialist country, the leaders of which committed themselves to the integration into the EU and NATO structures. The format of the Weimar Triangle served for the implementation of the two objectives – the establishment of new relations with Poland and the support of its Euro-Atlantic and European aspirations. The biggest advocate of the EU eastern enlargement towards Poland was Germany. Its interests consisted, in particular, in the aspiration to enhance its role through the involvement of the Central and Eastern Europe. The German-Polish border became the new external border of the EU, which automatically shaped the new foreign-policy positions of Germany in the countries of Central and Eastern Europe.

Keywords: Weimar Triangle, Germany, Poland, European Union, Enlargement of the European Union, foreign policy.

Розпад соціалістичної системи у Центральній і Східній Європі і об'єднання Німеччини відкрили перед ФРН нові можливості для співробітництва з країнами регіону. Особливий інтерес становили відносини з Польщею як найбільшою постсоціалістичною країною. Її очільники одразу ж взяли курс на інтеграцію до структур ЄС і НАТО. Виконанню цих двох завдань – встановлення нових зв'язків з Польщею та сприяння її євроатлантичним і євроінтеграційним прагненням – слугував формат Веймарського трикутника.

Головною метою створення Веймарського трикутника було сприяння інтеграції Польщі – колишнього оплоту радянського впливу в Східній Європі в рамках РЕВ і ОВД – у структури ЄС і НАТО. Ініціатива створення трикутника належала насамперед Німеччині, яка прагнула після свого возз'єднання зняти у найближчих сусідів на заході і сході сумніви в рішучості німців назавжди покінчити з трагічною спадщиною минулого, перш за все Другої світової війни, яка розпочалася зі вторгнення Гітлера у Польщу і її чергового розділу, гарантувати непорушність післявоєнних кордонів і незворотність продовження процесу об'єднання Європи¹.

Для Німеччини «Веймарський трикутник» був ідеальною складовою обговорення питання про розширення ЄС, яке вже почалося в 1991 р., для подолання опору цьому процесу з боку Франції. ФРН також могла вважати, що необхідно встановити якісь юридичні рамки, в яких і будуть розвиватися відносини з Польщею. Основні цілі, які переслідувала Німеччина, досить очевидні. Возз'єднання Німеччини здійснило великий політичний вплив на міжнародні відносини на всьому європейському континенті. Німецько-польський кордон став новою зовнішньою межею ЄС, що автоматично означало нову роль для Німеччини в країнах Центральній і Східній Європи. Після об'єднання країна потребувала підтвердження свого високого статусу на міжнародному рівні, і

¹ Рубинский, Ю. (2016). Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник». *Аналитическая записка*, 24. Институт Европы РАН. Москва, 4, 1 – 2.

створення регіональних організацій було фактором такого підтвердження. ФРН також хотіла використати посилення своїх позицій у регіоні для зміцнення свого політичного, економічного, військового впливу в Європі в цілому. Співпраця з Польщею також створювала на східному кордоні Німеччини зону військово-політичної стабільності, забезпечувала базу для подальшого просування на схід, зокрема на ринки СНД і Росії й включала в сферу впливу колишні німецькі землі на Сході (Сілезію, Померанію, Судети, Східну Пруссію). Окрім всього цього нею керувало бажання не допустити французької гегемонії у Східній Європі: Франція та Польща мали довгу історичну традицію співробітництва¹.

Найбільшим прихильником розширення ЄС на Схід, насамперед за рахунок Польщі, виступала Німеччина. Її інтереси були пов'язані насамперед з прагненням підсилити свою роль за рахунок країн ЦСЄ. Їхні торгівельно-економічні потоки були тісно пов'язані з Німеччиною². Окрім того регіон був традиційною сферою впливу ФРН. Її також приваблювала можливість зробити важливий внесок у стабільний розвиток своїх східних партнерів, їх економічну трансформацію, розвиток плюралістичної культури, інтернаціоналізацію економіки. Важливими були і безпекові інтереси, тому що в разі інтеграції країн Східної Європи в ЄС ФРН з прикордонної держави перетворювалася на географічний центр спільноти, а країни ЦСЄ тепер повинні були взяти на себе основний тягар стримування біженців, іммігрантів і т. д. Для Німеччини значно знижувалася небезпека «імпорту нестабільності» зі Сходу³.

П'ята хвиля розширення Європейського союзу якісно відрізнялася від попередніх і мала ряд своїх особливостей. По-перше, раніше переговори про інтеграцію велися з однією, двома або трьома державами одночасно. Східноєвропейське розширення було масовим і великомасштабним: до ЄС планували вступити 10 країн Центрально-Східної Європи. По-друге, якщо раніше процеси розширення і поглиблення інтеграції чергувалися, то в період п'ятої хвилі вони повинні були відбуватися паралельно, тому нерідко її називають «подвійним розширенням». По-третє, раніше до ЄС приєднувалися країни зі схожим соціально-економічним рівнем розвитку і ідентичною політичною моделлю. П'яте розширення охоплювало відносно відсталі країни; більш того, держави колишнього соціалістичного табору, які знаходилися в процесі системної трансформації. Економічні відмінності і відмінності в галузевій структурі ВВП були дуже значні. У цих країнах не були завершені ринкові реформи, в тому числі приватизація і реформа банківської системи.

Прагнення країн-кандидатів до участі в євроінтеграційних процесах було продиктовано економічними і політичними міркуваннями. З економічної точки зору існування всередині сильної, економічно розвиненою структури Євросоюзу гарантувало державами ЦСЄ зростання рівня добробуту. Безсумнівно, вони розраховували отримати потужну фінансову підтримку для здійснення соціально-економічних реформ в процесі реструктуризації економіки і переходу від планово-адміністративної моделі до ринкової економіки⁴.

Можна виділити дві фази участі Німеччини в процесі розширення Європейського Союзу на Схід. Протягом першого етапу німецькі політики робили основний акцент на отриманні від партнерів по ЄС згоди на розширення Євросоюзу на країни Центрально-Східної Європи. До 1993 р. цей період успішно завершився. На засіданні Європейської Ради, яке відбулося 21-22 жовтня 1993 р. в Копенгагені, всі країни-члени ЄС висловили принципову готовність підтримати прийом в співтовариства держав ЦСЄ, які отримали на той час статус асоційованих членів Євросоюзу.

Друга фаза полягала у подальшому розвитку і уточненні умов прийому країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу. В рамках своїх повноважень, які закінчилися навесні 1998 року, канцлеру Г. Колю (1982-1998) вдалося просунути вперед процес розширення ЄС і перевести його на стадію двосторонніх переговорів між представниками ЄС та кандидатами на вступ. Рішення, що забезпечують цей процес, були прийняті на нараді глав держав і урядів країн-членів ЄС в Люксембурзі в грудні 1997 р. Після обрання канцлером Г. Шрьодер (1998-2005), який

¹ Титова, М.С. (2012). Веймарский треугольник: условия возникновения, мотивы и цели участников. *Вестник Томского государственного университета. История*, вып. 3, 95.

² Баторшина, И.А. (2011). Пятая волна расширения Европейского союза: pro et contra. *Балтийский регион*, 3, 52.

³ Буданова, Д.С. (2009). Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки* 03 – История. *Исторические науки*, вып. 5, 29.

⁴ Баторшина, И.А. (2011). Пятая волна расширения Европейского союза: pro et contra. *Балтийский регион*, 3, 50.

хоча і був відомий як «евроскептик», продовжив підтримку країн Центрально-Східної Європи на їх шляху до Євросоюзу.

Серйозним випробуванням для Г. Шрьодера як канцлера Німеччини і як європейця стало головування ФРН у ЄС з 1 січня по 30 червня 1999 р. і проведення саміту Євросоюзу в Берліні в березні 1999 р. Завданням цього саміту було прийняття рішень стратегічної концепції Комісії ЄС, яка фігурувала під назвою «Порядок денний 2000». В особі Г. Шрьодера Німеччина виступила координатором переговорного процесу. Його підсумком стало остаточне узгодження рішення щодо розширення ЄС на Схід¹.

Слід зазначити, що протягом обох фаз розширення ЄС на Схід Німеччина використовувала вакуум, який утворився після розпаду соціалістичного табору, для підвищення своєї економічної присутності в регіоні. Вона вміло використовувала своє історичне традиційне партнерство з країнами Центральної та Східної Європи. До початку Другої Світової війни в 1938 р. частка Німеччини в експорті 16 західноєвропейських країн до Східної Європи становила 35%, в імпорті – 29%. На ці країни припадало 14,5% експорту і 15,2% імпорту Німеччини. Під час «холодної війни» через обмеження торгових зв'язків зі Східною Європою ФРН зазнала найбільших економічних втрат з усіх західноєвропейських держав. Однак з початку 1970-х рр., коли до влади прийшов уряд В. Брандта, господарські зв'язки ФРН з східноєвропейськими країнами багато в чому відновилися і набули постійного характеру. Її позиції у ЦСЄ покращилися після розпаду РЕВ, ОВД і СРСР. Для Німеччини цей регіон цінний насамперед як ринок збуту. Експорт ФРН до країн ЦСЄ зріс в 1993 – 2000 роках з 39,9 до 112,6 млрд марок, тобто збільшився на 183%². За той самий період імпорт Німеччини зріс в 2,9 рази, що склало збільшення з 34 до 101,78 млрд марок. Природно, включення країн ЦСЄ в єдиний європейський ринок у прямому сенсі відповідало інтересам Німеччини, збільшуючи її економічний потенціал. Більш того, Німеччина була важливим інвестиційним партнером цих держав, отже, розширення на Схід було здатне посилити і її інвестиційну активність³.

Найбільшими торговельними партнерами Німеччини стали Польща, Чехія та Угорщина, причому перша мала найбільше значення внаслідок географічної близькості, на неї у 2000 р. припадало 25% всього німецького експорту до країн-кандидатів на вступ до ЄС. У 1994 р. цей показник становив 24%.

Бурхливими темпами зростав і імпорт з цих країн. За вказаний період він збільшився на 200%, а його частка в усьому німецькому імпорті зростає з 6,0 до 9,6%⁴.

З переорієнтацією економіки східноєвропейських країн на ринковий шлях розвитку цей регіон стає пріоритетним і для німецьких прямих інвестицій. Для ФРН основними мотивами прямого інвестування до країн ЦСЄ була можливість збуту своєї готової продукції з урахуванням динамічного попиту (насамперед у Польщі) і слабка розвиненість ряду секторів економіки у зазначених державах. Велике значення мала для Німеччини нижча вартість кваліфікованої робочої сили, електроенергії та інших ресурсів східноєвропейських країн.

Правлячі кола посткомуністичної Польщі вбачали у форматі Веймарського трикутника сприятливу можливість розширити свободу свого маневру між двома провідними державами в ЄС і виступати в ролі представника інтересів решти колишніх соцкраїн ЦСЄ – Угорщини, Чехії та Словаччини, об'єднаних практично одночасно в рамках Вишеградської групи⁵. Польща і зараз підкреслює важливість трикутника для своєї зовнішньої політики. Цей форум, створений з метою

¹ Буданова, Д.С. (2009). Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки* 03 – История. Исторические науки, вып. 5, 29.

² Hofhansel, C. (2001). Germany, Multilateralism, and the Eastern Enlargement of the EU. *CES Germany & Europe Working Paper*, no. 23, 4.

³ Баторшина, И.А. (2011). Пятая волна расширения Европейского союза: pro et contra. *Балтийский регион*, 3, 52-53.

⁴ Буданова, Д.С. (2009). Участие Германии в процессе расширения ЕС на восток и Польша. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки* 03 – История. Исторические науки, вып. 5, 30.

⁵ Рубинский, Ю. (2016). Германо-польские отношения и "Веймарский треугольник". *Аналитическая записка*, 24. Институт Европы РАН. Москва, 4, 2.

підготовки Польщі, до вступу до ЄС і НАТО, тепер розглядається його учасниками своєрідною «платформою рівноправних партнерів», де можна ініціювати створення нових перспективних чи обговорити вдосконалення діючих і перевірених європейських структур в Європі. По суті, у Польщі в форматі Веймарського трикутника з'явився особливий шанс робити свій внесок в активне формування європейської політики на стадії узгодження актуальних і довгострокових ініціатив, таких як проведення загальноєвропейської зовнішньої політики, особливо зі східними сусідами ЄС, вирішення питань європейської безпекової та оборонної політики, тощо¹.

Відмінною рисою зовнішньополітичного курсу Польщі останніх років є «європеїзація» її східної політики, яка спрямована на підвищення значимості країни в Євросоюзі з тим, щоб в подальшому отримати можливість активно використовувати європейські структури при реалізації власної східної політики. При цьому Польща не відмовляється від своїх головних стратегічних цілей на сході, а переходить до тимчасової зміни тактики. Велике значення у даному контексті надається програмі ЄС «Східне партнерство». Видається не зовсім вірною оцінка деяких російських експертів, які вважають, що згадана програма повністю провалилася. Однією з її головних проблем є відсутність чіткої концепції та цілей, які поділяли б більшість країн-членів ЄС. Так, не знаходить належного розуміння прагнення Польщі наповнити програму більшим політичним змістом, реалізувати у рамках СП ідею другого Вишеграду. У той же час в особі Німеччини (що є вирішальним фактором) все більшу підтримку знаходить ідея створення з країн-учасниць «Східного партнерства» свого роду малої «європейської економічної інтеграційної зони». У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що головним інструментом реалізації СП стає новий тип договору про вільну торгівлю – Договір про поглиблену і комплексну вільну торгівлю (DCFTA – Deep and comprehensive free trade agreement), який передбачає не лише лібералізацію в сфері торгівлі товарами і надання послуг, а й конвергенцію країн в області митних норм і технічних стандартів, санітарних норм, захисту інтелектуальної власності тощо. Таким чином, основна ідея полягає в тому, що ЄС отримує повний доступ на ринки цих країн, які повинні бути приведені в повну відповідність з нормами і вимогами Євросоюзу². Таким чином, можна побачити, що основний напрям зовнішньої політики Польщі збігається з таким у Німеччини. Це давало змогу ФРН здійснювати свій вплив у регіоні, підтримуючи зовнішньополітичні ініціативи Варшави.

Іншою важливою причиною «європеїзації» польської зовнішньої політики є економічна криза ЄС. Період серйозних бюджетних обмежень і болючих заходів жорстокої економії змушує Польщу по-новому оцінити свої політичні амбіції і впливу у Європі. З цією метою Варшава прагне відродити тісну співпрацю Польщі з Німеччиною та Францією, насамперед в рамках «Веймарського трикутника». Ця необхідність стала актуальною напередодні головування Польщі в Євросоюзі, у липні 2011 р. Однак після саміту «Веймарського трикутника», що відбувся в лютому 2011 р. в Польщі, стали очевидними розбіжності у підходах Варшави, Берліна і Парижа, насамперед стосовно Спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. У рамках НАТО ці країни мали різні погляди стосовно обсягу співробітництва зі США, розміщення американських ядерних ракет у Європі, співвідношення між колективною обороною (за неї виступає Польща), і експедиційними місіями, (які підтримують Франція і Німеччина). З іншого боку, зустріч підтвердила, що у країн «Веймарського трикутника» загальна мета – зміцнення СЗПБ.

Зустріч у лютому 2011 р. висвітлила розбіжність підходів учасників Трикутника щодо НАТО та загальноєвропейської безпеки, хоча це було відомо й раніше. Так на саміті НАТО у Бухаресті у 2008 р. Польща активно підтримала вимоги США щодо надання Україні і Грузії статусу учасниць плану дій щодо членства у НАТО, тоді як Франція і Німеччина виступили проти цього. До кінця першого десятиліття XXI ст. основні зусилля із залучення ряду пострадянських держав у євроатлантичні структури перейшли головним чином до Євросоюзу, прийнявши форму політики «Східного сусідства», де Польща за підтримки Німеччини грала найактивнішу роль, тоді як Франція сприймала її з певними застереженнями³.

З такою сконцентрованою на східному напрямі зовнішньої політики не дивно, що країни Веймарського трикутника опинилися на передньому фронті дипломатичних зусиль міжнародного

¹ Седякин, Ю.М. (2010). Внешняя политика современной Польши. *Обозреватель: журнал*, вып. 6, 61-62.

² *Восточная политика Польши*. <<http://riss.ru/analitics/4584/>>

³ Рубинский, Ю. (2016). Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник». *Аналитическая записка*, 24. Институт Европы РАН. Москва, 4, 3.

співтовариства щодо вирішення гострої кризи в Україні 2013 р. Відстрочка підписання угоди про партнерство з ЄС тодішнім президентом Януковичем у Вільносі в листопаді 2013 р. викликала масові протести в Києві. Лідери країн Веймарського трикутника, активно підтримали Євромайдан.

Незабаром після початку другої хвилі кривавих заворушень в Києві в середині лютого 2014 р. глави МЗС Німеччини, Польщі та Франції прибули в Україну, де зустрілися спочатку з опозиційними політиками, а потім з представниками влади. 19 лютого прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск першим з європейських лідерів жорстко і однозначно засудив дії української влади і міліції. Весь цей день він витратив на консультації з керівництвом країн ЄС з питання введення санкцій проти офіційного Києва, які для Туска завершилися успішно: курс Євросоюзу на застосування адресних санкцій був затверджений. Водночас Веймарський трикутник взяв на себе ініціативу як посередник між двома сторонами протистояння. До Києва прибули міністри закордонних справ країн Трикутника. За підсумками їхніх консультацій з урядом і лідерами опозиції 21 лютого було вироблено угоду з врегулювання політичної кризи. Ця угода, втім, не набула реальної сили через витечу Януковича на наступний день і приходу опозиційних сил до влади. Тим не менш, це продемонструвало значну роль Польщі всередині Трикутника та всередині ЄС¹.

Подальші агресивні дії Російської Федерації проти України спричинили новий виток міжнародної напруженості у Європі і в світі. На перших порах могло здаватися, що в таких умовах Веймарський трикутник набуде нового значення, ставши одним з основних інструментів спільної політики Заходу в українських справах. У березні 2014 р. глави зовнішньополітичних відомств трьох країн провели чергову нараду, обговоривши події в Україні та майбутнє програм «Східного партнерства». За підсумками цієї зустрічі міністри закордонних справ країн трикутника закликали провести міжнародну конференцію по Україні, запропонувавши Росії також прийняти в ній участь. Конференцію передбачається провести після президентських виборів на Україні, призначених на 25 травня². НАТО взагалі стає постійним предметом обговорення у Веймарському форматі, незважаючи на розбіжності його учасників у сприйнятті альянсу³. У нинішніх умовах є важливим хоча б частково відновити європейську обороноздатність у рамках натівських структур. Тим більше що США все більше дають зрозуміти, що європейцям необхідно все більше покладати функції обороноздатності на власні плечі. Тому посередництво Польщі є важливим для зміни позиції Німеччини – рухатися у напрямку посилення оборони. На даний момент озброєння російської армії є величиною насамперед кількісною, але у технологічному плані – за винятком ядерної і космічної галузей – воно не є першокласним. Проте прогрес добре помітний. По-перше, росіяни намагаються довести власні технології для своїх сил особливого призначення до відносно високого рівня. По-друге, вони намагаються купувати технології. НАТО завдяки підтримці США поки зберігає перевагу. Але років через п'ять рівень технічного оснащення російської армії приблизно відповідатиме європейським силам НАТО, які стають все слабкішими⁴.

Подальше загострення ситуації на Сході України показало, що пошуки вирішення проблеми у тристоронньому форматі безперспективні. Новим інструментом став «нормандський формат», вихідною точкою якого стала зустріч лідерів Росії, Німеччини, Франції та України в ході урочистостей з нагоди сімдесятиріччя висадки союзників у Нормандії під час Другої світової війни (червень 2014 р.). У цьому форматі, ініційованому французьким президентом Ф. Олландом, в лютому 2015 р. були досягнуті в Мінську угоди щодо комплексного врегулювання кризи на сході України. Хоча виконання Мінських угод стикається з чималими труднощами, альтернативи поки не запропоновано.

Випадання Польщі з «нормандського формату» явно знижує роль Веймарського трикутника як одного з компонентів процесу становлення нової структури міжнародних відносин в Європі після холодної війни. Однак він все ще є одним з запасних інструментів, яким учасники можуть за певних

¹ «Веймарський трикутник» об'єднався навколо України. <<http://www.rbc.ru/politics/02/04/2014/57041a6f9a794761c0ce87fd>>

² «Веймарський трикутник» виступає за змінення в політике ЕС по отношению к восточным соседям. <<http://www.rosbalt.ru/main/2014/04/01/1250968.html>>

³ Analysts: Weimar Triangle key for Poland's new role in EU. <<https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/analysts-weimar-triangle-key-for-poland-s-new-role-in-eu/>>

⁴ Веймарський трикутник может стимулировать проведение энергетических реформ в Украине. <<http://uaenergy.com.ua/post/20561>>

обставин користуватися знову¹. Так, Брексіт і ситуація в Україні були в центрі уваги ювілейної 25-ї зустрічі Веймарського трикутника, яка відбулася 28 серпня 2016 р.² За підсумками зустрічі міністри закордонних справ Німеччини, Польщі та Франції підписали спільну заяву. Глави МЗС висловили невдоволення реалізацією мінських угод і наполягли на продовженні зусиль щодо подальшої деескалації ситуації на Донбасі^{3,4}. Посилення НАТО також було предметом обговорення очільників закордонних відомств⁵. Незадовго до цієї зустрічі міністр закордонних справ Польщі Вітольд Вашиковський висловив думку, що Веймарський трикутник міг би бути цінним доповненням до так званого нормандського формату⁶. Він же анонсував відновлення співпраці з Німеччиною і Францією в рамках Веймарського трикутника. Глава польської дипломатії зазначив, що Варшава зацікавлена в збереженні важливої ролі Німеччини в Європі і ЄС, враховуючи потенціал цієї країни, додавши, що Німеччина на жаль, у багатьох ситуаціях уникає цієї відповідальності. Вашиковський також закликав Німеччину відігравати активнішу роль у захисті країн НАТО, перш за все тих, які знаходяться на східному кордоні Альянсу⁷.

Загалом, німецько-польські відносини у роки після досягнення двох головних цілей зовнішньої політики Польщі – вступу до ЄС і НАТО – зазнали істотних змін. «Романтичний» період співробітництва замінили більш прагматичні підходи, оскільки з часом виявилися істотні розбіжності між обома країнами по багатьох ключових питаннях загальноєвропейської політики. Зараз польсько-німецьке співробітництво скеровується, насамперед, міркуваннями стратегічного характеру, враховуючи зростаючу роль ФРН у якості лідера ЄС. Опозиція з боку Польщі щодо ініціатив Німеччини не дала результатів: незважаючи на її протидію Лісабонський договір вступив у дію, був побудований «Північний потік»⁸. Для Польщі важливим питанням є Європейський кліматичний енергетичний пакет. Енергетична система Польщі заснована на вугіллі, для неї необхідність різкого скорочення викидів протягом 10 років обернеться величезними економічними витратами через скорочення споживання енергії на ринку, впровадження нових технологій, а також придбання квот на викиди вуглецю. Німеччина ж притримується зовсім іншого підходу. ФРН використовує і активно експортує «зелені» технології, і для неї пакет є можливість збільшити цю свою частку на ринку. Німеччина готується до відмови від своїх АЕС, тоді як Польща планує будувати нові⁹. Також потенційним джерелом конфлікту між Польщею та Німеччиною є наслідки «Брексіту». Після приходу у 2015 р. правого уряду партії «Право і справедливість», яка має репутацію євроскептиків, Польща почала активно розбудовувати відносини з Великобританією, оскільки обидві країни опонували намірам перетворення ЄС на федерацію, підтримуваним Німеччиною та Францією. Зараз же, з виходом Великобританії з Євросоюзу, Польща позбулася вагомого союзника у протидії централізаторським тенденціям Берліну. Також занепокоєння Варшави викликає ідея «Європи двох швидкостей», яка суттєво знизить вплив Польщі на процес прийняття рішень в ЄС, а також те, що з виходом Великобританії ослабне трансатлантичний вектор ЄС й, як наслідок, значення і вплив НАТО, що наносить відчутний удар по основоположним засадам зовнішньої політики Польщі¹⁰.

¹ Рубинский, Ю. (2016). *Германо-польские отношения и "Веймарский треугольник"*. Аналитическая записка, 24. Институт Европы РАН. Москва, 4.

² *Weimar Triangle group meets in Germany*. <<http://www.thenews.pl/1/10/Artykul/268418,Weimar-Triangle-group-meets-in-Germany>>

³ *25-ая встреча «Веймарского треугольника»: «брексит» и Украина*. <<http://ru.euronews.com/2016/08/29/weimar-triangle-group-to-get-second-lease-of-life>>

⁴ *Веймарский треугольник недоволен ходом Минска-2*. <<http://korrespondent.net/world/worlddabus/3737482-veimarskiy-treuholnyk-nedovolen-khodom-mynska-2>>

⁵ *Germany, Poland and France revive Weimar group to bolster EU confidence*. <<http://www.reuters.com/article/us-europe-britain-germany-weimar-idUSKCN1130S7>>

⁶ *«Нормандский формат» может дополнить «Веймарский треугольник»*. <<http://monaday.ru/i/10381/>>

⁷ *Польша планирует возобновить работу Веймарского треугольника*. <<http://www.ukrinform.ru/rubric-world/2072744-polska-planiruet-vozobnovit-rabotu-vejmarskogo-treugolnika.html>>

⁸ Ulatowski R. (2016) *German-Polish relations. Political and economic aspects*. Revista UNISCI. Universidad Complutense Madrid. No 40, 50.

⁹ Вілінк, В., Bukovskis, K., Ciechanowicz, A., Hettyey, A. (2009). *Friendship in the making: Transforming Relations between Germany and the Baltic-Visegrad Countries*. Latvian Institute of International Affairs, Friedrich Ebert Stiftung. Riga, 184, 158.

¹⁰ *Polish-German Relations After Brexit*. <<http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63978>>

Висновок

Півтора десятиліття після заснування формату здавалося, що основне завдання, поставлене перед Веймарським трикутником при його створенні, успішно вирішене: Польща, як і інші країни ЦСЄ, стали повноправними членами ЄС і НАТО. Символом цього був вступ колишнього прем'єр-міністра Польщі Дональда Туска на ключову посаду голови Європейської Ради¹. Проте, між «старими» і «новими» учасниками євроатлантичних структур зберігаються помітні відмінності як у рівнях соціально-економічного розвитку, так і в політичній культурі. Диспропорція між вершинами Веймарського трикутника залишається й досі помітною. Польща, як і інші члени Вишеградської групи, крім Словаччини, не перейшла на єдину європейську валюту, залишившись за бортом Єврозони, головними творцями якої були Франція і Німеччина. Незважаючи на приєднання країн ЦСЄ до Шенгенського простору, Вишеградська четвірка на чолі з Польщею рішуче відкинула загальний підхід ЄС до проблеми імміграції, натхненницею якого виступила канцлер ФРН Ангела Меркель. Спроби додання ЄС автономного військово-політичного виміру (Спільна зовнішня політика, Загальна політика оборони і безпеки, закріплені в Амстердамському договорі 1997 р.) зіткнулися з орієнтацією польської держави на абсолютний пріоритет США і НАТО у забезпеченні загальноєвропейської безпеки і відповіді на кризи за межами об'єднаної Європи. Ці розбіжності посилюються з приходом до влади в Польщі та Угорщини правоконсервативних партій, котрі не приховують скептицизму щодо багатьох ліберальних цінностей європеїзму. Проамериканська орієнтація зовнішньої політики Варшави створює часом певну напругу у її взаємодії з партнерами по Веймарському трикутнику. Так було, наприклад, в 2003 р., коли Франція і Німеччина засудили війну в Іраку, тоді як Польща долучилася до міжнародної коаліції. Ще більш очевидними такі нюанси дають про себе знати в обранні підходів ЄС і НАТО до держав пострадянського простору і тим самим до Росії². Формат Веймарського трикутника сприяє зростанню політичної ваги Польщі, але її вплив лишається набагато меншим у порівнянні з Німеччиною та Францією. Можливо тому Польща змогла проявити себе лише у тих галузях, де їй це було дозволено зробити, а вирішення таких важливих питань як європейська економічна політика та політика безпеки залишаються прерогативою Німеччини та Франції³. Однак, незважаючи на ці проблеми, співробітництво у рамках Веймарського формату продовжується. Для Німеччини це була одна з перших зовнішньополітичних ініціатив після об'єднання, у якості не завойовника, але очільника мирного об'єднання Європи. Успіх трикутника мав велике репутаційне значення для країни. Однак і практичне значення цього формату також складно переоцінити. Завдяки йому ФРН отримала змогу закріпити свій вплив у Центральній та Східній Європі. Цьому допомогло й співпадіння напрямів і цілей зовнішніх політик і Німеччини, і Польщі у регіоні.

References:

1. Rubinskij, Ju. (2016). Germano-pol'skie otnoshenija i "Vejmarskij treugol'nik [German-Polish relations and the Weimar Triangle]. *Analiticheskaja zapiska* [Analytical Note], no. 24. Institut Evropy RAN. Moscow. 4, 1 – 2. [in Russian].
2. Titova, M. S. (2012). Vejmarskij treugol'nik: uslovija vznikovenija, motivy i celi uchastnikov [Weimar Triangle: conditions of origin, motives and goals of the participants]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Istorija* [Bulletin of Tomsk State University. History]. Vol. 3, 94 – 97. [in Russian].
3. Batorshina, I.A. (2011). Pjataja volna rasshirenija Evropejskogo sojuza: pro et contra [Fifth wave of enlargement of the European Union: pro et contra]. *Baltijskij region* [The Baltic region], no. 3, 49–58. [in Russian].
4. Budanova, D.S. (2009). Uchastie Germanii v processe rasshirenija ES na vostok i Pol'sha [Participation of Germany in the process of EU enlargement to the east and Poland]. *Vestnik Severnogo (Arkticheskogo) federal'nogo universiteta. Serija: Gumanitarnye i social'nye nauki 03 – Istorija* [Bulletin of the Northern (Arctic) Federal University. Series: Humanities and Social Sciences 03 – History], Vol. 5, 29 – 32. [in Russian].

¹ Дональд Туск став головою Європейської Ради. <https://www.msz.gov.pl/uk/p/lwow_ua_k_uk/news/archiwum_aktualnosci_ua/archiwum_aktualnosci_2014_2_ua/donald_tusk_ua>

² Рубинский Ю. (2016) Германо-польские отношения и «Веймарский треугольник». *Аналитическая записка*, 24. Институт Европы РАН. Москва, 2– 3.

³ Брусилловська, О.І. (2014). Роль країн Веймарського трикутника у процесі прийняття та реалізації Лісабонської угоди. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Політологія, Т. 228, вип. 216, 16.

5. Hofhansel, C. (2001). Germany, Multilateralism, and the Eastern Enlargement of the EU. *CES Germany & Europe Working Paper*, no. 23, 4 [in English].
6. Sedjakin, Ju.M. (2010). Vneshnjaja politika sovremennoj Pol'shi [Foreign policy of modern Poland]. *Obozrevatel': zhurnal* [The reviewer: the magazine], Moscow, Vol. 6, 58-69. [in Russian].
7. Vostochnaja politika Pol'shi [Eastern policy of Poland]. <<http://riss.ru/analytics/4584/>> [in Russian].
8. Vejmarskij treugol'nik obedinilsja vokrug Ukrainy [The Weimar Triangle united around Ukraine]. <<http://www.rbc.ru/politics/02/04/2014/57041a6f9a794761c0ce87fd>> [in Russian].
9. Vejmarskij treugol'nik» vystupaet za izmeneniya v politike ES po otnosheniju k vostochnym sosedjam [The Weimar Triangle is in favor of changes in the EU's policy towards its eastern neighbors]. <<http://www.rosbalt.ru/main/2014/04/01/1250968.html>> [in Russian].
10. Analysts: Weimar Triangle key for Poland's new role in EU. <<https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/analysts-weimar-triangle-key-for-poland-s-new-role-in-eu/>> [in English].
11. Weimar Triangle group meets in Germany. <<http://www.thenews.pl/1/10/Artykul/268418,Weimar-Triangle-group-meets-in-Germany>> [in English].
12. 25-aja vstrecha «Vejmarskogo treugol'nika»: «breksit» i Ukraina [25th meeting of the Weimar Triangle: "brexite" and Ukraine]. <<http://ru.euronews.com/2016/08/29/weimar-triangle-group-to-get-second-lease-of-life>> [in Russian].
13. Vejmarskij treugol'nik nedovolen hodom Minska-2 [Weimar Triangle is dissatisfied with the course of Minsk-2]. <<http://korrespondent.net/world/worldabus/3737482-veimarskyi-treuholnyk-nedovolen-khodom-mynska-2>> [in Russian].
14. Germany, Poland and France revive Weimar group to bolster EU confidence. <<http://www.reuters.com/article/us-europe-britain-germany-weimar-idUSKCN1130S7>> [in English].
15. «Normandskij format» mozhet dopolnit' «Vejmarskij treugol'nik» [The "Norman format" can complement the "Weimar Triangle"]. <<http://monaday.ru/i/10381/>> [in Russian].
16. Pol'sha planiruet vozobnovit' rabotu Vejmarskogo treugol'nika [Poland plans to resume the work of the Weimar Triangle]. <<http://www.ukrinform.ru/rubric-world/2072744-polsa-planiruet-vozobnovit-rabotu-vejmarskogo-treugolnika.html>> [in Russian].
17. Ulatowski, R. (2016). German-Polish relations. Political and economic aspects. *Revista UNISCI. Universidad Complutense Madrid*, No. 40, 43 – 56. [in English].
18. Вілнєк, В., Буковскіс, К., Чічановіч, А., Хеттєй, А. (2009). Friendship in the making: Transforming Relations between Germany and the Baltic-Visegrad Countries. *Latvian Institute of International Affairs, Friedrich Ebert Stiftung. Riga*, no. 184, 158 [in English].
19. Polish-German Relations After Brexit. <<http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63978>> [in English].
20. Donal'd Tusk stav golovoju Yevropejs'koi Radi [Donald Tusk becoming head of the European For the sake of]. <https://www.ms.gov.pl/uk/p/lwow_ua_k_uk/news/archiwum_aktualnosci_ua/archiwum_aktualnosci_2014_2_ua/donald_tusk_ua> [in Ukrainian].
21. Brusylovska, O.I. (2014). Rol krayin Veymarskoho trykutnyka u protsesi pryynyattya ta realizatsiyi Lisabonskoyi uhody [The role of the Weimar Triangle countries in the process of adopting and implementing the Lisbon Treaty]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyla kompleksu "Kyyevo-Mohylyans'ka akademiya"* [Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex.]. *Series : Political Science. V. 228, Vol. 216*, 14– 17. [in Ukrainian].